

спала и была окончательно сформирована новая концепция понимания его идей и опыта (Российская педагогическая энциклопедия, 1999 г.), критика идей А.С. Макаренко ослабла, или стала скрытой: явно и активно в печати она сейчас не проявляется.

Более или менее широкое признание официальной педагогикой А.С. Макаренко как педагога-гуманиста в ходе дискуссий ослабило конфронтационность позиций его сторонников и противников, но не привело к исчезновению факта неприятия его наследия. Сохранились и показывают жизнестойкость сформированные ранее иллюзии о полной изученности наследия, продолжают действовать стереотипы восприятия его идей, основанные на их отождествлении с советской педагогикой, которая осуждается как олицетворение авторитаризма, абсолютизации коллективизма, подавления личности и индивидуальности.

В 1990-х гг. деятельность исследователей макаренковского наследия направляется в область текстологических исследований и исследований, ориентированных на пересмотр общих социально-педагогических позиций в изменившихся общественно-политических условиях. Результаты этой деятельности находят отражение преимущественно в малотиражных региональных изданиях (А.А. Фролов, В.В. Кумарин). Отдельные исследователи (Л.И. Гриценко, И.З. Гликман) выходят на рассмотрение и обобщение общепедагогической проблематики с макаренковских позиций, публикуют результаты своих исследований в центральных издательствах обычно в форме учебных пособий.

В 2000-х гг. освоение и разработка наследия А.С. Макаренко ведется по направлениям: расширение источниковой базы (С.С. Невская, А.А. Фролов), проблемно-тематические исследования (А.М. Кушнир, Т.Ф. Кораблева, В.В. Морозов и др.) и исследования истории разработки этого наследия (Е.Ю. Илалтдинова) с позиций выявления закономерностей развития научно-педагогического знания.

Естественный ход развития педагогической теории и практики, его внутренняя логика приводит исследователей к тем проблемам, которые уже были поставлены А.С. Макаренко и решены определенным образом. Этим подтверждается актуальность его наследия и значимость как классика педагогики. Все более явно обнаруживается опережающий характер его открытий и достижений. Становится понятным основной недостаток современных педагогических исследований – отсутствие историко-педагогического контекста.

Наиболее эффективно сегодня в разработке современных проблем воспитания используется историко-педагогическая база А.М. Кушниром при создании и внедрении программы повышения квалификации «Нормативно-правовые и технологические основы создания и организации деятельности школьных мини-технопарков и детско-взрослых образовательных производств как инновационной инфраструктуры технологической подготовки и производственного воспитания в общеобразовательной школе».

ОРГАНІЗАЦІЯ РЕФЛЕКСИВНОЇ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ ВЗАЄМОДІЇ З УЧНЯМИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Іщенко Т.А. (м. Полтава, Україна)

Традиційна педагогічна технологія має право бути віднесеною до здоров'язберігаючої, якщо вона відповідає ряду вимог:

1. Відповідає новим концептуальним поглядам на способи ведення освітньої діяльності, згідно яким як мета педагогічних дій на перше місце висувається право людини на максимально можливу реалізацію закладених в ній здібностей, а знання, уміння, навички переходять в засоби досягнення мети.

2. Має адекватний набір педагогічних прийомів і засобів, які забезпечують включення дитини у навчальний процес суб'єктивним чином. Іншими словами, якщо ці технології містять не лише проект діяльності вчителя, але і проект діяльності учня, що забезпечують, разом з багатьом іншим, задіявання механізмів залучення можливостей і резервів емоційної сфери, що принципово важливе з точки зору досягнення здоров'язберігаючого ефекту в навчанні.

3. Має в арсеналі надійні методики відстежування зміни фізіологічних і психоемоційних станів, оцінки успішності учня, зміну його самооцінки, типу поведінки, що складається, а також способів педагогічного управління цими станами і формуванням згаданих характеристик.

4. Має способи вести відстежування, оперативну оцінку ефективності власних педагогічних дій і має способи гранично оперативної корекції цих дій в разі їх неадекватності.

Усі перераховані умови несуть у собі необхідність опанування педагогом рядом додаткових компетенцій, які не передбачаються традиційним викладанням предмету, що вивчається. Але ключовим поняттям здоров'язберігаючого підходу є перехід дитини в суб'єктну позицію, і саме в цьому локусі з'являються додаткові для вчителя, не обов'язкові в колишній діяльності компетенції.

Коротко узагальнюючи сутність мінімально необхідної педагогічної дії на дитину, виділимо головні аспекти:

- спрямованість на ініціацію суб'єктності дитини;
- спрямованість вільного вибору дитини, як суб'єкта освітньої діяльності, на цінності загальнолюдської культури;
- спрямованість на формування суб'єкт-суб'єктних відносин між учасниками освітнього процесу [2, с.34].

На перший план висувуються нові вимоги не лише до учня, якого необхідно представляти вже не об'єктом, а суб'єктом процесу навчання, але і до вчителя, як учасника суб'єкт-суб'єктних педагогічних відносин. Безумовно, що розвиток цих двох систем повинен відбуватися паралельно, взаємно збагачуючись у своєму особистісному зростанні.

Проблема полягає не лише у відсутності або нестачі загальних знань і спеціальних компетенцій вчителя, що дозволяють йому здійснювати перехід до здоров'язберігаючої урочної діяльності, але і наявність у нього відповідної мотивації. Створення системи мотивуючих факторів, таким чином, є першочерговим завданням управління під час переходу освітньої установи в режим інноваційної діяльності в галузі збереження здоров'я учасників освітнього процесу. Мотивація досягається шляхом занурення колективу в рефлексивне середовище, що суб'єктивно сприймається кожним як зона пошуку індивідуальної активності на спільному полі колективно простроєних цілей. Фундаментом цієї діяльності служать організаційно-діяльнісні ігри, тренінги, круглі столи, педагогічні конференції, семінари, в ході яких і формується загальний підхід до способів ведення здоров'язберегаючої освітньої діяльності [1].

Поняття «здоров'язберігаюча технологія» відноситься до якісної характеристики будь-якої освітньої технології, що показує, як вирішується завдання збереження здоров'я вчителя і учнів.

Слід відзначити, що всі здоров'язберігаючі технології, що використовуються у навчально-виховному процесі, можна розділити на три основні групи:

- технології, що забезпечують гігієнічно оптимальні умови освітнього процесу;
- технології оптимальної організації учбового процесу і фізичної активності учнів;
- різноманітні психолого-педагогічні технології, що використовуються на уроках і в позаурочній діяльності педагогами і вихователями.

Серед здоров'язберігаючих технологій можна особливо виділити технології особистісно-орієнтованого навчання, що враховують особливості кожного

учня і направлені на можливо повніше розкриття його потенціалу. Сюди можна віднести технології проектної діяльності, диференційованого навчання, навчання в співпраці, всілякі ігрові технології, що вже було розглянуто нами раніше.

Виходячи з вищевикладеного, стає очевидним, що ці технології дозволяють паралельно вирішувати і завдання охорони здоров'я школярів як в психологічному, так і у фізіологічному аспектах. Саме завдяки використанню сучасних технологій виявляється можливим забезпечити найбільш комфортні умови кожному учневі, врахувати індивідуальні особливості кожної дитини, а отже, мінімізувати негативні чинники, які могли б завдати шкоди його здоров'ю.

Література

1. Севрук А.И. Здоровьесберегающий урок: концепция, технологии, мониторинг [Текст] / А.И.Севрук, Е.А.Юнина // Школьные технологии, 2004. – № 2. – С.200-208.
2. Щуркова Н.Е. Практикум по педагогической технологии [Текст]: практикум / Н. Е. Щуркова. – М.: Пед. о-во России, 1998. – 249с.

ПОЛЬОВА ПРАКТИКА У СИСТЕМІ ЕКОЛОГО-ЕСТЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Кавчак В.С., Павлишак Я.Я. (м. Дрогобич, Україна)

Метою екологічної освіти молодших школярів є формування екологічної культури, в основі якої лежить відповідальне ставлення до навколишнього середовища. Базою для підготовки студентів до здійснення такої роботи повинна стати система взаємопов'язаних конкретних екологічних знань. Але самих знань про взаємозв'язок природи і суспільства замало. Слід потурбуватися також про виховання у студентів готовності до екологічної діяльності, бо „переконання народжуються лише тоді, коли знання пройдуть через світ почуттів, отримують особистісну оцінку і стануть актом волі” [1]. Тому на педагогічних факультетах великого значення набуває практичний характер природничих знань.

Польова практика з основ природознавства на педагогічному факультеті Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка (ДДПУ) спрямована на те, щоб поглибити і розширити теоретичні знання студентів з ботаніки, зоології, землезнавства і краєзнавства, сприяти їх екологічному вихованню та залученню до громадсько-корисної праці. У процесі польової практики у майбутніх вчителів початкових класів формується еколого-професійна поведінка, певні особистісні риси (любов до природи, готовність її охороняти, відповідальне ставлення до довкілля та до здоров'я тощо).

Цьому сприяють методи і форми роботи: самостійні спостереження за об'єктами природи та сезонною працею людей, екскурсії з викладачем, обробка і оформлення екскурсійного матеріалу, написання звіту.

Кафедра біології ДДПУ, яка забезпечує проведення польової практики, організовує сезонні екскурсії до різних біогеоценозів в околицях міста Дрогобича з метою вивчення видового складу та екологічних взаємозв'язків рослин і тварин лісу, луки, водойми, поля, саду і городу. Поряд з тим вивчаються рідкісні та зникаючі види.

Результати спостереження студенти записують у „Щоденнику навчальної польової практики з основ природознавства” [2].

На екскурсіях великого значення надається естетичному фактору, бо естетичне ставлення до природи зміцнює, ніби зцементовує, здобуті вербально-логічним шляхом знання, збагачує мотиваційні підходи до необхідності охорони довкілля.